

Gottschald, Max 1942. Deutsche Namenkunde. München-Berlin. (2. tr)
Heintze, Albert; Paul Cascorbi 1967. Die deutschen Familiennamen geschichtlich, geographisch, sprachlich. Hildensheim. (7. tr)
Antiigileksikon. Tallinn: Valgus 1985, lk 381 (*sub nimi*).
Gross, L., R. Kleis, Ü. Torpats 1984. Studium latinum. Tallinn: Valgus, lk 258.
Lill, A., M. Kanter, M. Ristikivi 2002. Studia latina. Tallinn: Eesti Keele Sihtasutus, lk 104–105.
Rajandi, Edgar 1968. Rahvusvahelistest eesnimedest. – ESA 13 (1967), lk 75–93.
Kálmán Béla 1961. Unkarilaisten sukunimien synty. – Virittäjä, nr 3, lk 294–303.

Vana-Kreekas sai laps nime kümnendal päeval pärast sündi. Harilikult piisas ainunimest. Vajadusel võidi sellele liita isanimi või päritolukoha nimi, nt *Themistokles Neokleus* ‘Neoklese poeg’, *Diomedes Tydeides* ‘Tydeuse poeg’.

Võib küsida, kuidas tulid kreeklased toime ainunimega? Olid ju Kreeka linnriigid sageli rahvarohkemad kui näiteks paljudki keskaegsed linnad.

Vastuseks on kreeka nimesüsteemi avatus. Nimesid moodustati oma keele substantiividest või adjektiividest täiesti vabalt. Võidi võtta mis tahes nimeks sobiv emakeelne sõna, teha sellest tuletis või kombineerida seda teise sõnaga, saades nii täiesti uue nime. Keskajal oli nimede ring seevastu piiratum, koosnedes kitsast hulgast valmisnimedest. Valmisnimede hulk on aga alati kitsam kui nimistu puhul, kus nimemoodustusmall on veel elav. Kreekas oli vaba nimemoodustus elav veel vähemalt teise sajandini pKr.

Laias laastus oli kreeklastel kolmesuguseid nimesid.

Kõige levinum mall oli kaheosaline liitnimi. Võeti kaks sõna ja liideti need omavahel. Nt Nikophanes (nike ‘võit’ + phaneros ‘selge, nähtav’), Megakles (megalos ‘suur’ + kleos ‘kuulsus’). Sama mall on omane ka teistele indoeuroopa rahvastele, nt vene Boleslav (suurem + kuulsus), saksa Dietmar (rahvas + kuulsus), hindi Devadatas, Indradatta, pärsia Mithradates, Bagdati jne. Sageli on vastavused lausa üksühesed, nt kr Thrasybulos (thrasys ‘jultunud’, thrasydeilia ‘hulljulge’, boule ‘tahe’) = sks Chuonrat (julge + nõu, tahe); kr Damokles (demos ‘rahvas’ + kleos ‘kuulsus’) = sks Dietmar (rahvas + kuulsus, au); sks Waldemar = slaavi Vladislav (valitsema + kuulsus).

Nagu hiljem näeme, on see mall levinud ka mujal, näiteks soome-ugri rahvaste juures, seega vähemalt Euroopas üsna universaalne. Loomulikult liitnimed kippusid suhtluses lühenema, ja nii esineb nende täisvormide kõrval mitmesuguseid lühendeid, nt Antipatros > Antipas, Theognetos > Theognis.

Kahetüveliste nimede ja nende lühendvormide kõrval oli ka ühetüvelisi nimesid. Enamasti kandsid neid orjad ja need iseloomustasid nimekandjat, olles seega midagi hüüdnimesarnast. Nt Kephalos ‘pea’, Platon (platos ‘laius’), Simon (simos ‘nöbinina’), Agathon (agathos ‘lahke, heasüdamlik’). Esines samuti loomanimetusi, nt Tauros ‘sõnn’, Lykos ‘hunt’; ametinimetusi, nt Arhitekton, Prophetes või siis, eriti orjade puhul, päritolu osutusi, nt Aigyptios, Phoinix, Joudaios, Orestes.

Esines ka tuletatud nimesid. Nimetuletusliidetest olid levinumad *-i* (Hippias < hippos, Gorgias, Nikias) ja *-des* (Telamoniades ~ Telamonios, Peleides, Parmenides).

Liitnimede komponendid olid väga erinevad ning neid oli palju. Nt ainuüksi komponenti *hippos* ‘hobune’ sisaldavaid nimesid on teada üle saja, nt Hippias, Hipponikos, Hipparchos, Hippokrates, Philippos, Aristippos.

Levinumad liitnimede komponendid on veel:
agora ‘koosolekuplats’ – Euagoras, Anaxagoras, Protagoras;
andros ‘mees’ – Alexandros, Nikandros, Leandros;

lykos 'hunt' – Lykophon;
leon 'lövi' – Leon, Leonidas, Timoleon;
demos 'rahvas' – Demokritos, Arhidamos;
kles 'au, kuulsus', nt Perikles, Sophokles, Kallikles.

Üks ja sama komponent võis esineda nii esi- kui ka järelolisena, vrd Themistokles (themis 'õiglus' + kleos 'kuulsus') ja Kleophanes (kleos + phaneros); Hippomenes ~ Menippon (hippos 'hobune'+ menos 'innukus, tulisus'); Damokles ~ Kleodemos (demos 'rahvas', kleos 'kuulsus').

Rohkesti esines kreeklastel nn teofoorseid nimesid (kr theos 'jumal' + phero 'kannan'). Jumalanimedest tuletatud isikunimed on Athenaios (< Athene), Demetrios, Dionysios (< Dionysos), Herodotos (< Hera), Apollonius, Apollodoros (< Apollon), samuti sellised, milles üheks komponendiks on jumala nimetus: Theodotos, Timotheos (*time* 'au, aukartus'), Theodoros (*doro* 'and, kingitus'), Dorotheos, Theophilos.

Sisu poolest on kreeka nimede omapäraks võrreldes rooma või germaani nimedega suurem idealistlikkus. Nimeks valiti abstraktse sisuga, positiivseid ideaale ja õilsaid omadusi märkivaid sõnu.

Vana tava oli nimede ringlus suguvõsa piires. Seda kohtame juba Vana-Pärsia tekstides, nt vaheldusid kuningasoo nimed Kyros ja Kambyses. Ka Kreekas anti tihti lapselapsele vanaisa nimi (nt Periklese isa ja poja nimi oli Xanthippos). Sugulust võidi näidata sellega, et lapse nimes sisaldus vanema nime mingi komponent, nt Sokratese isa oli Sophroniskos, Sophoklese isa Sophillos, Themistoklese isa Neokles. Hippokratese lapselapsed olid Hippias ja Hipparchos. Harvem sai poeg täielikult isa nime, nt Demosthenese isa oli samuti Demosthenes. Mõnes mõttes korvas selline suguluse osutamise süsteem perekonnanimede puudumist.

Kuigi nimesid oli palju, võis siiski ka Kreekas juhtuda, et tuli ühenimelisi eristada. Siis tarvitati lisanimesid. Tavaliselt lisati isa nimi (nt Sophokles, Sophillose poeg), kuid ka ametinimetus, päritolukoha nimi, mõni nimekandjat iseloomustav lisanimi.

Naisenimed ei erinenud sisu poolest, küll aga vormi poolest, nt Kleobulos – Kleobule. Siiski oli elemente, mida rohkem tuli ette mehe- kui naisenimedes, nt *agora*, *lykos*, *leon*. Naise nimele lisandus mehe või isa nimi omastavas. Orjadel oli harilikult ainunimi.

Muinasslaavi nimed

Nii nagu kreeklastel, oli ka slaavlastel rohkelt kahekomponendilisi liitnimesid. Isikunimeks sellest piisas. Näited: Borislav, Voislav, Gorislav, Dobrovit, Dobrožir, Dobromysl, Domažil, Domažir, Domaslav, Žiznomir, Žironeg, Žirovit, Žirolav, Žitobud, Ludislav, Miloneg, Miloslav, Miroslav, Negorad, Radoslav, Ratemir, Raclav, Rognet, Rozneg, Sbyslav, Snovid, Solmir, Stežir, Stoeneg, Tvorimir.

Liitnime komponente oli rohkesti, näited:

broni 'raudrüü, vrd germ. *brun*'
dan 'andma, antud, vrd germ *gib*'
dobr 'hea, vrd. germ *gut*'
doma 'maja, vrd germ *sala*'
drag 'hea, armas, vrd germ *gut, mun*'
drug 'sõber, vrd germ *win*'
gost 'külaline, vrd germ *gast*'
jaro 'uljas, vahva, vrd germ *-bald*'
ljud 'rahvas, inimesed, vrd germ *luit*'
mil 'armas, vrd germ *mun*'

mir 'rahu, vrd germ *fried*'
mudr 'arukas, vrd germ *frod*'
ostro 'terav, vrd germ *agi-*'
rati 'kaitse, vrd germ *munt*'
rog 'rikas, vrd germ *rik*'
slav 'kuulus, vrd germ *mari*'
sno 'uni, vrd germ *hrog*'
tverdo 'tugev, vrd germ *hard*'
vlad 'valitsema, vrd germ *-walt*'
voli 'tahtma, vrd germ *wil*'

Igapäevakasutuses võisid liitnimed lüheneda ja neid lühendeid võidi käsitada uute nimedena: Bratoslav/Bratislav > Brat'ša, Bratjata; Vladimir > Vlot'ko; Vyšeslav > Vyšenja; Gostimir, Domagost' > Gostilo, Gostjata; Dedoslav > Dedila; Židislav, Ždislav > Židila; Žirolav, Domažir > Žiroša, Žirunja, Žirjata; Mstislav > Mestko, Mestjata, Mestjatka; Miloslav > Miljata; Negoslav, Domaneg > Nežata, Nežko; Pribyslav > Pribyša; Putislav, Putimir > Putila, Putjata; Radoslav, Radimir > Radeh, Radilo, Rad'ko; Ratislav, Ratibor > Ratša, Raško; Selislav > Selilo, Seljata; Stoislav > Stojko, Stojan; Strašimir > Strahon; Sudislav, Sudimir > Sudiša; Tverdislav > Tverdila, Tverdjata; Tešislav, Tešimir > Tešilo; Hocislav > Hoc; Jaroslav > Jarilo, Jaryš.

Enam kui kreeklastel esines slaavlastel ühetüvelisi nimesid, nimetuletusliidetega võidi neid tuletada määratul arvul. Näiteks tuletised nimejuurega *milu* 'halastav, kaastundlik; armas': Milota, Milost, Milik, Milak, Milek, Milzo, Milja, Miloja, Milich, Milan, Milen, Milin, Milutin, Milašin, Milon, Miljana, Milec, Milic, Mileča, Miloš, Milijaš, Mileš, Miluša, Milča, Miljeva, Mileva.

Eristatakse lapsea ja täiskasvanunimesid. Esimesi kasutati pere ringis, teise sai inimene kaaslastelt mingi talle iseloomuliku tunnuse järgi. Iseloom, välimus, sotsiaalne staatus, amet mängisid seejuures tähtsat rolli. Peresiseks lapsea nimeks pandi last iseloomustav nimi, nt Beljaj, Glazko, Lobik, Miluša, Milej, Nosko, Piskun 'viriseja', Prygunok, Černjaj, Ušak. Selleks võis olla sünnijärjekorda märkiv nimi, nt vanim laps oli Počínok, Pervoj, Staršoj, teine laps Vtorak, Vtorunja, Vtoryška, kolmas laps Tret'jak jne. Lapse nimes võis kajastuda tema sünnihetke aastaaeg: kevadel Vešnjak, Jarec, külmal ja tuisusel ajal Zima, Moroz, Metelica. Nimes võis kajastuda vanemate suhtumine lapsesse: Neždan, Ždan. Igal sellisel nimel oli omakorda rohkesti teisendeid, nt Pervoj: Pervej, Pervulja, Pervuša, Pervuha, Perva, Perša.

Lapsea nimede näiteid: Baran, Beljaj, Bažen, Bogdan, Byk, Vešnjak, Voin, Volk, Vorobej, Voron, Vorona, Gorjain, Dobrynja, Dolgoj, Družina, Ždan, Žuk, Zajac, Istoma, Koka, Krasnoj, Krivoj, Kulak, Ljubim, Malyš, Malec, Men'šoj, Neždan, Nekras, Nemoj, Nečaj, Pervoj, Postnik, Pjatoj, Rusin, Semoj, Smirnoj, Sobaka, Sokol, Soroka, Sumorok, Tolstoj, Tomilo, Tret'jak, Ulan, Ušak, Černoj, Šestoj, Jarec.

Huvitav tava oli slaavlastel panna lastele nn pettenimesid, et sellega kurja lastest eemale hoida. Selliseid nimesid on nt labidas, mullamutt, karihiir, harakas, varblane, punarind, madu, kilk, rohutirts, kõrvenõges, hapuoblikas, malts, takjas, tarn, umbrohi.

Lapse kasvades, tema iseloomu ja välimuse avaldades, sotsiaalse seisundi ja ametiala kinnistudes vahetus lapsenimi täiskasvanunime vastu. See anti mingi teda teistest eristava tunnuse põhjal (amet, päritolupaik, iseloomulik väline tunnus vmt). Täiskasvanunimed: Bojan, Voila, Volčok, Gorodilo, Deševko, Drozd, Duda, Dušila, Žadok, Ždan, Životok, Žigal', Zavid, Zajac, Zub, Zuber', Kozel, Kosarik, Košcej, Kriv, Krivec, Kurjatva, Lazovok, Lbynja, Lovec, Luněk, Ljagač, Mal, Maško, Miloško, Miljata, Nadeja, Nažir, Nasil, Naslav, Nedan, Nežil, Nežko, Nezdilo, Nekras, Nesda, Nesodila, Nesul, Nosok/Nosko, Obiden, Ovsjanik, Os'mun, Panok, Poljud, Pop, Porei, Posen', Pribyla/Pribyl', Prus, P'san, Radeh, Repeh, Semok/Semoj, Sidun, Skudla, Slin'ko, Smeško, Sodila, Sujko, Tešen, Tokar', Hripan, Čert, Šapocnik, Šilo, Šuega/Šujga, Ščuka.

Naisenimesid on vähe säilinud: Maluša, Ol'ga, Rogneda, Predslava, Boleslava, Verhuslava, Vseslava, Zvenislava, Izmaragd, Sbyslava, Jaroslava, Dobrava, Bogdana, Vera, Ždana, Krotkaja, Bogumila, Boguslavka, Beluha, Ljuba, Ljudmila, Najda, Nemilka, Polonejka, Svetohna, Tomila, Tryznjanka, Goluba, Dosada, Kruška, Kudra, Kunava, Ljubava, Maljuta, Milava, Neždana, Neždaha, Nekrasa, Neljuba, Nesmejana, Perepelka, Seljanka, Smirenka, Černavka.

Uurija N. M. Tupikov on X–XII sajandi allikatest leidnud kokku 5300 mehe- ja 50 naisenime (raamat: Slovar' drevnerusskih ličnyh sobstvennyh imën, Spb 1903). See tähendab, et muinaslaavi isikunimistu oli väga rikkalik.

Muinasgermaani ja gallia nimed

Ka gallialastel ja germaanlastel, nii nagu ka kreeklastel ja slaavlastel, oli peamiselt kolme tüüpi nimesid: ühetüvelised liht- ja tuletatud nimed ning mitme (enamasti kahe-) tüvelised liitnimed.

Gallia liitnimede näiteid: Artos 'karu', Carvos 'hirv', Damos 'daama e hirvpõder', Galba 'paks', Melissos 'vaikne'. Näeme, et nimesid on saadud loomanimetustest või antud kehaliste või hingeliste omaduste põhjal. Gallia tuletatud nimede näiteid: Roudios < *rouge* 'punane', Epillos < *epos* 'hobune'. Leidus ka liitnimesid, nt kaheosalised Boduo-gnatos 'varesepoeg', Cingeto-rix 'sõjameeste kuningas', Orgeto-rix 'lihunike/mõrtsukate kuningas', Rextu-genos 'õigusepoeg'; kolmeosalised Epo-redo-rix 'hobuste dresseerijate kuningas', Vercingeto-rix 'suur sõjameeste kuningas'. Liitnimemall oli siiski eriti iseloomulik **germaani nimedele**. Germaanlaste kohta on öeldud, et sõda ja ohtlikud ettevõtmised olid nende lõbu. See kajastub ka muinasnimistus, mis on üsnagi sõjaka sisuga. Nimede komponentideks on võitlust, relvi, julgust, sõjameheosavust märkivad sõnad. Vaatleme mõningaid komponente.

Sõda, lahingut, võitlust märkisid komponendid *hild*, *gund*, *had*, *bad*, *wig*, nt Hildibrand; Gundahar, Gundobert, Gundemar; Hadubrand; Baduhilt; Wighard, Wiglef. Seejuures oli nimemoodustus väga rikas, nt *hild*-komponendiga nimesid: Hildibald, Hildibern, Hildiberht, Hildibodo, Hildibrand, Hildidag, Hildifrid, Hildifuns, Hildigang, Hildigar, Hiltigast, Hildegaut, Hildegern, Hildigis, Hildigrim, Hildehoc, Hildelaic, Hiltilant, Hiltileip, Hiltilouc, Hildiman, Hildimar, Hildimod, Hiltimund, Hildinand, Hildirad, Hiltiram, Hildiric, Hildiroch, Hiltiscalh, Hiltistain, Hildulf, Hildowald, Hildiwar, Hildiward, Hildiweric, Hiltiwic, Hildiwin.

Rohkelt oli relva- või turviseelementide nimetustest lähtunud komponente, nt *fram* < *Frame* 'piik' – Framhard, Framhildis; *ger* 'viskoda' – Gairebald, Garibert, Ansigar, Gernot; *ecka*, *ag*- 'mõök, tera' – Agabert, Agihard, Ekkihard; *brand* 'tulelont' – Hildebrand, Hadubrand; *rand* 'kilp' – Bertrand; *helm* 'kiiver' – Bernhelm, Ebarhelm, Wolfhalm.

Sõjameheosavust märkisid komponendid *magan*, *megin* 'jõud, tugevus' – Maganhard, Magnobod; *bald* 'vahvus' – Baldawin, Liutbald, Theudobald, Hunibald.

Sõjaleeri tähistasid komponendid *hari*, *heri* ja *chari* nimedes nagu Hariberaht, Raganhar, Werinheri, Cariowalda. Nõukust märkisid *rat* – Adalrad, Chuonrat ja *ragan* – Raganfrid, Ragimund. Mõningaid komponente veel: *sieg* 'võit' – Sigifrith, Sigiberht, Sigimund, Sigismund; *rich* 'vägev' – Ricohard, Frithurik, Ermanarich; *beraht*, *bert*, *hlod*, *hrod*, *hrom*, *mar* 'kuulus' – Chlodowald, Hrodegang, Romuald, Catumer, Inguiomer; *ber* < *Bär* 'karu' – Berinhard, Beringar, Isanpero; *ur* < *Ur* 'tarvas' – Urold, Uremar; *eber* < *Eber* 'metssiga' – Ebarhard; *ar* < *Aar* 'kotkas' – Arnoald, *ulf* < *Wolf* 'hunt' – Wulfila, Athaulf, Maginulf, Ebarolf, Dragulf, Wadulf; (*h*)*ram* < *Rabe* 'kaaren' – Hiltiram, Gundhram, Sigihram, Walahram, Wolfhraban; *gott* 'jumal' – Godolef, Godefrid, Godascal, Godowin, Gotahard; *albe*, *elf* 'haldjas' – Albirich, Albarad, Alfred, Alfwin.

Pikad liitnimed võisid igapäevakasutuses lüheneda, nt Kuonrad > Kuono, Kurt; Sigibert > Sigo, Sicco, Sibo; Gerhart > Gerth; Rudolf > Rolf; Wilhelm > Wilm; Berinhart > Bernd; Eberhard > Ebert.

Mehe- ja naisenimed sisu poolest ei erinenud, olid ühtmoodi sõjakad.

Nimede hulk oli tohutu. Ernst Förstemann (Altdeutsche Namenbuch, 1856) esitab tuhandeid muinasgermaani nimesid. Seejuures komponendiga *bald* lõppevaid nimesid on 199,

komponendiga *ric* üle 250, komponendiga *beraht (bert)* peaaegu 400, komponendiga *wolf (olf)* 464. Seega oli nimemoodustus väga produktiivne.

Muinassoome nimed

Forsman, A. V. 1891. Pakanuuden aikainen nimistö. Tutkimuksia Suomen kansan persoonallisen nimistön alalla I. Helsinki.

Stoebke, Detlef-Eckhard 1964. Die alten ostseefinnischen Personennamen im Rahmen eines urfinnischen Namensystems. Hamburg.

Muinassoomlastele piisas enamasti ainunimest. Alles esimese aastatuhande lõpus tuli kasutusele perekonnanimesid. Üleüldine perekonnanimekohustus kehtestati Soomes siiski alles 1920. aastal.

Nagu teistelgi rahvastel, jagunevad soome muinasnimed lihtnimedeks (Hyvä, Lempi, Mieli), tuletisteks (Hyväri, Hyvätty, Mielikkä, Mielitty) ning liitnimedeks (Ihalempi, Ihamieli, Lempivalta, Valtalempi).

Uuriija Stoebke on esitanud 23 juurelementi (sm *kantanimi*), mille abil nimesid moodustati. Need on (LL loengu käsileht!): Auva ~ Auvo, Hyvä, Iha ~ Iho, Ika ~ Ikä ~ Iko, Ilma ~ Ilmo, Kaikki ~ Kaikko, Kak(k)o ~ Kak(k)i, Kalle ~ Kalli, Kauka ~ Kauko, Kirja, Kulta, Kyllä, Lempi ~ Lemme ~ Lempa ~ Lempo, Mieli ~ Mielo ~ Miela, Päivä, Toiva ~ Toivo ~ Toive, Un(n)a ~ Unta ~ Unto, Uta ~ Uto ~ Uti ~ Utu, Valta ~ Valto, Viha ~ Viho, Vihta ~ Vihto ~ Vihti, Vilja ~ Viljo. Neile lisaks on elemente, mis esinesid vaid liitnimede järeloisena, nt -heimo (Ikäheimo), -joutsii (Ikäjoutsii, Arijoutsii), -neuvo.

Sellist kahekomponendilist liitnime ongi Stoebke pidanud muinassoome põhiliseks nimetüübiks. Ühekomponendilisi (lihtnimesid) ta oma töös Eero Kiviniemi väitel ei käsitle. Forsman arvab, et selliseid üheosalisi nimesid pidi olema, näiteks looma- ja taimenimetustest lähtuvad Hirvi, Susi, Repo, Kirppu, Tammi, Honka, Paju, Tuuli, Myrsky, Talvi. Samuti peetakse muistseteks isikunimedeks mitmeid vanade perekonna- ja kohanimedele komponente. Läänemeresoome muinasnimede juurde naaseme eesti muinasnimesid käsitledes.

Vana-Rooma. Esialgu olid roomlastel ainunimed. Arvatavasti etruskide mõjul kujunes päritava sugukonnanime traditsioon, ja kui *gensid* olid liiga suureks kasvanud, võeti tarvitusele ka sugukonna harule omased päritavad lisanimed (*cōgnōmen*). Nt Gāius (*praen.*) Iūlius (*nom.*) Caesar (*cogn.*). Mõnel puhul lisati veel individuaalne kaasnimi (*agnōmen*): *Pūblius Cornēlius Scipio Africānus*.

Alates umbes 3. sajandist eKr oli seega Rooma meeskodaniku nimi tavaliselt kolmeosaline:

- 1) *praenōmen* – eesnimi;
- 2) *nōmen (gentīle)* – sugukonna (*gēns*) nimi;
- 3) *cōgnōmen* – hüüd- või lisanimi, mis kuulus ainult mõnele sugukonna harule, võeti kasutusele –3. sajandil ja oli esialgu vaid patriitside privileeg.

Eesnimesid oli roomlastel vähe, enamkasutatavaid 18. Harilikult anti lapsele nimi kolmandal päeval pärast sündimist ning vanim poeg sai enamasti isa nime. Eesnimesid tavatseti kirjutada lühendatult:

A. – Aulus	App. – Appius	C. – Gāius
Cn. – Gnaeus	D. – Decimus	K. – Kaesō
L. – Lūcius	M. – Mārcus	M'. – Mānius
Mam. – Māmercus	N. ~ Num. – Numerius	P. – Pūblius
Q. – Quīntus	S. ~ Sex. – Sextus	Ser. – Servius
Sp. ~ S. – Spurius	T. – Titus	Ti. ~ Tib. – Tiberius

Sugukonnanime lõpp oli alati *-ius*, nt Vergilius, Horātius, Iūlius, Tullius.

Sugukonna haru nimi (*cōgnōmen*) oli algselt lisanimi, mis iseloomustas nime kandjat, osutas tema päritolu või ametit, nt *Scaevola* 'vasakukäeline', *Bārbātus* 'habemik', *Flaccus* 'lontkõrv', *Strabō* 'kõõrdsilm', *Rūfus* 'punapea', *Caesar* 'kräsupea', *Cicerō* 'herneterake', *Gallus* 'gallialane', *Africānus* 'aafriklane', *Cēnsōrius* 'tsensor', *Pictor* 'maalija'. Hiljem ta kaotas isikukohase lisanime tähenduse ja muutus päritavaks.

Orjadel olid ainunimed. Vabakslastud võtsid endale vabastaja ees- ja sugukonnanime, endine orjanimi jäi lisanime kohale.

Naistel eesnimi puudus. Nende nimeks oli sugukonnanime naissoo vorm: *Iūlius* > *Iūlia*, *Līvius* > *Līvia*, *Octāvius* > *Octāvia*, *Fulvius* > *Fulvia*, *Cornēlius* > *Cornēlia*. Kui peres oli kaks tüdruku, lisati sõnad vanem (*maior*) või noorem (*minor*). Kui tütreid oli rohkem, kandsid nad lisaks järjekorranumbrit (*Tertia*, *Quarta*). Naisenimesid on ka kohanime järgi, nt *Sabīna* 'sabiinlanna'. Samuti võidi naist kutsuda mehe või poja järgi (kelle naine või ema).

Keisririigi ajal (31 eKr–476 pKr) kasutati kõrgest soost perekondades väga palju nimesid. Need tekitasid segadust, seepärast võeti endale veel eriline hüüdnimi (*signum*). Tihti hakatigi inimest ainult sellega kutsuma. See tähendas vormilist tagasipöördumist ainunimesüsteemi juurde. Rooma langemise järel (476 pKr) see tendents süvenes. Suurlinn oli maatas tehtud. Endises miljonilinnas oli elanikke u 40 000. Tõenäosus, et vähese rahvastiku kontsentratsiooni juures tekib isikute nimede segimineku oht, oli väike. Rooma isikunimesüsteem lagunes, loobuti päritavatest nimedest. Euroopa pöördus tagasi ainunimesüsteemi juurde, kus nii valitsejad, aadlikud kui ka talupojad kandsid ühte nime. Isikunimesüsteemi edasist arengut käsitleme järgmises loengus.